

Мовчан Анатолій Васильович,
доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності Львівського державного університету
внутрішніх справ, м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0002-6997-6517
Веселовська Тетяна Сергіївна,
здобувач ступеня доктора філософії у галузі права кафедри
оперативно-розшукової діяльності Львівського державного університету
внутрішніх справ, м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0003-0289-6624

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ТА ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглянуто особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-технічних заходів із застосуванням технічних засобів оперативними підрозділами Національної поліції. Проведено дослідження термінології, що застосовується при використанні технічних засобів в оперативно-розшуковій діяльності та кримінальному провадженні. Запропоновано авторське визначення поняття “оперативно-технічні засоби”, під яким розуміються технічні, програмно-технічні та програмні засоби, інформаційні системи, спеціальні пристрої та речовини, які використовуються в оперативно-розшуковій діяльності та кримінальному провадженні для негласного отримання інформації, з метою виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Ключові слова: спеціальна техніка, спеціальні технічні засоби, оперативна техніка, оперативно-технічні засоби, оперативні працівники, цифрові докази, оперативно-розшукова діяльність.

В умовах російсько-української війни основною ланкою правоохоронних органів, на яку державою покладено обов'язки щодо запобігання кримінальним правопорушенням, їх вчасного виявлення, припинення, попередження, а також розкриття та розслідування, є оперативні підрозділи. Їх діяльність може бути ефективною лише за умови її негласності, збереження у суворій таємниці інформації про проведення конкретних оперативних розробок, оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД). Адже сучасним злочинним формуванням, які діють на території України, притаманний високий рівень організованості, створення власної розвідки та контррозвідки, використання у протиправних цілях останніх досягнень науки і техніки, наявність корумпованих зв'язків і власної агентурної мережі в органах державної влади,

місцевого самоврядування та правоохоронних органах тощо. Крім того, добра обізнаність професійних злочинців із формами та методами ОРД дозволяє їм викривати факти проведення ОРЗ та НСРД й чинити активну протидію ОРД та досудовому розслідуванню [1, с. 34; 2].

Використанню технічних засобів у протидії злочинності присвячені наукові праці вітчизняних учених П.П. Артеменка, А.В. Баб'яка, М.В. Багрія, Р.І. Благути, О.А. Банчука, Є.М. Блажівського, В.М. Бутузова, В.І. Василичука, М.Л. Грібова, С.О. Гриненка, В.П. Захарова, М.В. Кобця, В.А. Колесника, М.В. Кузнецова, О.В. Манжая, В.А. Некрасова, М.М. Перепелиці, Ю.Ю. Орлова, В.Л. Ортинського, М.М. Перепелиці, М.А. Погорецького, Д.Б. Сергеевої, Є.Д. Скулиша, С.Р. Тагієва, В.М. Тертишника, І.Ф. Хараберюша, В.В. Шендрика, Р.М. Шехавцова, О.В. Яковенка та інших.

Однак стрімкий розвиток новітніх технологій та сучасних технічних засобів вимагають подальших наукових пошуків у цій галузі. Як підтверджує зарубіжний та вітчизняний досвід, саме спеціальна техніка є найбільш поширеною “зброєю” правоохоронних органів. Її успішне застосування значною мірою визначає позитивний результат у боротьбі зі злочинністю. Тому реалізацію покладених на оперативні підрозділи завдань важко уявити без використання технічних засобів.

Метою дослідження є визначення особливостей проведення НСРД та оперативно-технічних заходів (далі – ОТЗ) із застосуванням технічних засобів оперативними підрозділами Національної поліції.

Дослідження термінології, що використовується при застосуванні технічних засобів в ОРД, дозволяє виокремити основні дефініції, зокрема: “спеціальна техніка”, “спеціальні технічні засоби”, “оперативна техніка”, “оперативно-технічні засоби”.

Почнемо з семантичного аналізу сутності і змісту терміна “спеціальна техніка”. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає поняття “спеціальна” – як призначена виключно для кого-, чого-небудь; яка має особливе призначення [3, с. 1365]. Під терміном “техніка” розуміється, по-перше, сукупність засобів та програм обробки, зберігання, передачі інформації, їх застосування та створення; по-друге, сукупність прийомів, навичок, що застосовуються в певній діяльності, в певному ремеслі, мистецтві [3, с. 1448]. Термін “засіб” визначається – як те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі [3, с. 420], термін “оперативний” означає – пов'язаний з безпосереднім практичним виконанням яких-небудь завдань [3, с. 845].

На думку І.Ф. Хараберюша, В.Я. Мацюка, В.А. Некрасова та О.І. Хараберюша, спеціальна техніка – це сукупність технічних, програмно-технічних та програмних засобів, спеціальних пристроїв, речовин, науково обґрунтованих тактичних прийомів та способів, що використовуються правоохоронними органами із суворим дотриманням законності щодо протидії злочинності. У свою чергу, оперативна техніка – це сукупність технічних, програмно-технічних і програмних засобів, спеціальних пристроїв, речовин та науково обґрунтованих тактичних прийомів і способів, що використовуються правоохоронними органами з метою виконання завдань ОРД [4, с. 55–56].

Ю.Ю. Орлов визначив оперативно-технічні засоби як технічні засоби, що мають специфічні конструктивні ознаки або властивості, які вказують на їх

призначення для застосування в ОРД (зокрема, для негласного отримання інформації) [5, с. 41].

Водночас С.В. Пеньков вважає, що оперативно-технічні засоби становлять тільки частину оперативної техніки і включають, згідно з визначенням, технічні, програмно-технічні, програмні засоби, спеціальні пристрої та речовини, які використовуються у процесі ОРД з метою ефективної протидії злочинності [6, с. 84].

На нашу думку, оперативно-технічними засобами є технічні, програмно-технічні та програмні засоби, інформаційні системи, спеціальні пристрої та речовини, які використовуються в ОРД та кримінальному провадженні для негласного отримання інформації, з метою своєчасного виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Із поняттям “оперативно-технічні засоби” тісно пов’язаний інший термін – “спеціальні технічні засоби для зняття інформації з каналів зв’язку та інші технічні засоби негласного отримання інформації” (далі – СТЗ). У постанові Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 р. № 669 визначено поняття СТЗ – технічні, апаратно-програмні, програмні та інші засоби, які відповідають критеріям належності технічних засобів негласного отримання інформації, що мають технічну забезпеченість для негласного отримання (прийому, обробки, реєстрації та/або передачі) інформації, призначені для використання у скритний спосіб, характерний для оперативно-розшукової, контррозвідувальної або розвідувальної діяльності [7].

Належність технічних, апаратно-програмних, програмних та інших засобів до СТЗ для зняття інформації з каналів зв’язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації встановлюється на підставі таких критеріїв: призначеність засобів для застосування у скритний спосіб, характерний для оперативно-розшукової, контррозвідувальної або розвідувальної діяльності; придатність засобів для негласного отримання інформації.

СТЗ для зняття інформації з каналів зв’язку та інші технічні засоби негласного отримання інформації поділяються, зокрема, на:

- засоби для негласного аудіо-, відеоконтролю та спостереження за особою, річчю або місцем;
- засоби для негласного отримання інформації про місцезнаходження та/або переміщення особи, транспортних засобів чи іншого володіння особи, зокрема для негласного установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу зв’язку);
- засоби для негласного обстеження кореспонденції, предметів, матеріальних носіїв інформації;
- засоби для негласного проникнення або обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи;
- засоби для негласного зняття інформації з електронних комунікаційних мереж;
- засоби для негласного зняття інформації з електронних інформаційних систем [7].

Водночас слід зазначити, що зміст дефініції “оперативно-технічні засоби” є ширшим за поняття “СТЗ”, оскільки під час застосування самих СТЗ може

передбачатися використання й інших технічних засобів. Також стосовно оперативно-технічних засобів поняття “оперативна техніка” є загальним, щодо якого, у свою чергу, є загальним поняття “спеціальна техніка” [6, с. 85].

Організація та проведення НСРД та оперативно-технічних заходів (далі – ОТЗ) здійснюється за участю спеціальних підрозділів уповноважених законом органів, що мають право проводити ОРД (підрозділи ОТЗ). Спеціально підготовлені фахівці оперативно-розшукових органів забезпечують впровадження СТЗ та процес фіксації й обробки отриманої інформації [8].

Залежно від оснащення та забезпечення оперативних підрозділів оперативну техніку поділяють на:

– технічні засоби загального застосування, які приймається на оснащення без будь-яких змін або доповнень, але використовуються за особливою тактикою, методикою, відповідно до нормативної регламентації;

– модифіковані засоби оперативної техніки, які становлять собою дороблені технічні засоби загального застосування й відрізняються від серійних виробів наявністю вузлів і деталей, що дозволяє більш ефективно використовувати їх в специфічних умовах;

– унікальні засоби оперативної техніки, які можна охарактеризувати як прилади, пристрої, програми, автоматизовані системи спеціально розроблені для використання в ОРЗ та кримінальному провадженні [9, с. 79–80].

До засобів забезпечення ОТЗ та НСРД відносяться: засоби забезпечення безпеки інформації, засоби зашифрованої передачі інформації, засоби маркування і виявлення об'єктів, які представляють оперативний інтерес.

Вибір технічних засобів визначається конкретними обставинами проведення НСРД та ОТЗ, а також характером і спрямованістю заходів, що проводяться.

Слід зазначити, що рівень забезпечення та технічного оснащення оперативних підрозділів ще не відповідає вимогам сьогодення, воно відстає від “озброєності” злочинного світу. Зокрема, іноді злочинці самі виявляють технічні засоби, які до них були застосовані; використовують зашифровані програми (WhatsApp, Telegram та ін.) для комунікації, передавання даних програмами із високим рівнем захисту тощо. Через застарілі (зношені) технічні засоби інколи відбувається фіксація результатів проведення ОТЗ низької якості (переривається звук чи відео, не чути, не видно зображення тощо).

Отже, важливо, щоб нова техніка була затребувана у практичній діяльності і стала надбанням оперативних підрозділів. Інноваційні технічні засоби та відповідний рівень знань і вмінь оперативних працівників у користуванні ними дає більшу ефективність в отриманні позитивного результату у розкритті кримінальних правопорушень.

Згідно з п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК, слідчий уповноважений доручати відповідним оперативним підрозділам проведення СРД та НСРД, вичерпний перелік яких визначений у главах 21, 22 КПК.

У ч. 3 ст. 8 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” визначено, що негласне обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, аудіо-, відеоконтроль особи, аудіо-, відеоконтроль місця, спостереження за особою, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, електронних

інформаційних мереж, накладення арешту на кореспонденцію, здійснення її огляду та виїмки, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу проводяться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника, погодженого з прокурором.

Оскільки КПК не передбачає можливість оскарження ухвал слідчого судді апеляційного суду про надання дозволу на проведення НСРД, вони набирають законної сили з моменту їх оголошення. Крім того, на відміну від СРД, на початку проведення яких КПК зобов'язує надати копію ухвали слідчого судді, такої вимоги щодо проведення НСРД у КПК не міститься.

Зважаючи на це, звернемо увагу на постанову колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 листопада 2021 року у справі № 654/3229/18, у якій, зокрема, зазначається стосовно доводів сторони захисту про недопустимість результатів аудіо-, відеоконтролю особи у зв'язку з тим, що НСРД розпочалася раніше, ніж кур'єр міг доставити примірник ухвали слідчого судді про дозвіл на її проведення.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що ухвала слідчого судді Апеляційного суду Херсонської області про дозвіл на проведення НСРД від 8 червня 2018 року постановлена за результатами розгляду клопотання прокурора відділу прокуратури Херсонської області Подоляка К.М., який був визначений процесуальним керівником у кримінальному провадженні і особисто брав участь у розгляді клопотання, тому мав достовірну інформацію про прийняте слідчим суддею рішення, яке з моменту оголошення набрало законної сили і мало б виконуватися без будь-яких зволікань. Форми і методи комунікації між прокурором – процесуальним керівником та оперативними підрозділами, яким доручено проведення окремих СРД та НСРД, знаходяться поза межами правового регулювання КПК, і недотримання окремих правил взаємодії не може бути підставою для визнання доказів недопустимими [10].

Згідно з ч. 1 ст. 246 КПК відомості про факт та методи проведення НСРД не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК. Вичерпний перелік відомостей, що є державною таємницею, визначений Зводом відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженим наказом Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року № 383, відповідно до змісту пунктів 4.5.1, 4.5.6 якого до державної таємниці належать відомості про номенклатуру, фактичну наявність СТЗ чи спеціальної техніки – устаткування, апаратури, приладів, пристроїв, програмного забезпечення, препаратів та інших виробів, призначених (спеціально розроблених, виготовлених, запрограмованих або пристосованих) для негласного отримання інформації, що розкривають найменування, принцип дії чи експлуатаційні характеристики технічних засобів розвідки, СТЗ чи спеціальної техніки, призначених для здійснення та забезпечення оперативно-розшукової, контррозвідувальної чи розвідувальної діяльності, володіння якими дає змогу зацікавленій стороні впливати на її результати, що створює загрозу національним інтересам і безпеці [11].

Тобто право обмеження на розкриття у кримінальному провадженні відомостей, визначених ст. 246 КПК, обумовлено віднесенням їх до державної таємниці та потребою зберігати відомості за окремими показниками про зміст, форми,

методи, організаційні положення, оперативну тактику здійснення уповноваженими оперативними підрозділами оперативно-розшукової, контррозвідальної чи розвідальної діяльності, розголошення яких створює загрозу національним інтересам і безпеці.

Велика Палата Верховного Суду у справі № 640/6847/15-к 16 жовтня 2019 року постановила, якщо сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всіх необхідних та залежних від неї заходів, спрямованих на розсекречення процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, однак такі документи не були розсекречені з причин, що не залежали від волі і процесуальної поведінки прокурора, то суд не може автоматично визнавати протоколи НСРД недопустимими доказами з мотивів невідкриття процесуальних документів, якими санкціоноване їх проведення.

Процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД та які на стадії досудового розслідування не було відкрито стороні захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, з тієї причини, що їх не було у розпорядженні сторони обвинувачення (процесуальні документи не були розсекречені на момент відкриття стороною обвинувачення матеріалів кримінального провадження), можуть бути відкриті іншій стороні під час розгляду справи у суді за умови своєчасного вжиття прокурором всіх необхідних заходів для їх отримання.

Якщо сторона обвинувачення не вжила необхідних та своєчасних заходів, спрямованих на розсекречення процесуальних документів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм ст. 290 КПК [12].

Проведення ОТЗ та НСРД з електронними доказами характеризується такими особливостями:

1) зняття інформації з електронних комунікаційних мереж – полягає у спостереженні та фіксації змісту інформації уповноваженими оперативними підрозділами: за адресою в мережі передачі даних із комутацією пакетів (IP-адреса в мережі Інтернет); за апаратною адресою пристрою, приєднаного до мережного середовища (MAC-адреса); за адресою електронної пошти;

2) зняття інформації з електронних інформаційних мереж – полягає у виявленні та фіксації відомостей, що містяться в електронній інформаційній мережі, шляхом безпосереднього (фізичного) доступу або віддаленого (програмного) проникнення [13].

Для отримання інформації про трафік ініціатор направляє провайдеру ухвалу слідчого судді про зняття інформації з технічних каналів зв'язку, комп'ютерних систем та інших технічних засобів, а також запит на офіційному бланку з грифом. Провайдер самостійно здійснює підготовку інформації про здійснені з'єднання відповідно до вимог запиту і направляє відповідь ініціатору заходу. Закріплення електронних доказів, одержаних у результаті передбачених КПК СРД чи НСРД здійснюється з дотриманням певних вимог, зокрема: процесуальне оформлення протоколів, залучення спеціаліста, понятих, вжиття заходів із належного збереження цифрових носіїв даних; змістовне наповнення інформації, якісна та кількісна складова, повнота одержаних відомостей [14].

У зв'язку з цим, ми підтримуємо пропозицію щодо внесення змін до ст. 159 КПК стосовно запровадження тимчасового доступу до інформації в електронній (цифровій) формі, речей і документів, що полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться така інформація, речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку) [15].

Для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, докази, отримані за результатами НСРД чи ОТЗ в електронному вигляді, надаються спеціалістам для виконання судових експертиз, зокрема: інженерно-технічної (комп'ютерно-технічної, телекомунікаційної); фототехнічної, портретної та голографічних зображень, відео-, звукозапису; експертизи у сфері інтелектуальної власності тощо [16].

Надаючи оригінали (або копії) електронних доказів, отриманих під час проведення НСРД та ОТЗ, на експертне дослідження, сторони кримінального провадження натрапляють на таку проблему, як правильне визначення типу цього електронного доказу, а саме – оригіналом чи копією він є, оскільки іноді електронний доказ копіюється на декілька носіїв для зберігання або подальшого розслідування обставин справи. Відповідно до ст. 7 Закону України “Про електронні документи та електронний документообіг”, у випадку його зберігання на кількох електронних носіях інформації, кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа [17].

Верховний Суд колегією суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду 20 травня 2020 року ухвалив постанову у справі № 585/1899/17, у якій, зокрема, зазначається, що матеріальний носій – це лише спосіб збереження інформації, який має значення, коли електронний документ виступає речовим доказом. Головною особливістю електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія, один і той же електронний документ може існувати на різних носіях. Усі ідентичні за своїм змістом екземпляри електронного документа можуть розглядатися як оригінали та відрізнятися один від одного тільки часом та датою створення. Зокрема, Верховний Суд встановив, що файли з аудіозаписом, записані на оптичний диск – додаток до протоколу про результати зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (електронних інформаційних систем) від 30 березня 2017 року є оригіналом (відображенням) електронного документа звукозапису, отриманого під час НСРД, наданого суду відповідно до ч. 3 ст. 99 КПК [18].

Водночас після передання матеріалів справи на судовий розгляд експертні висновки, виконані за копіями електронних доказів, часто відхиляються суддею, якщо електронні копії не були засвідчені електронним цифровим підписом або не доведена їх тотожність з оригіналом. Тобто існує необхідність підтвердження цілісності та незмінності електронної інформації, що надається як доказ у кримінальному провадженні, у разі її перезапису на різноманітні носії та передавання каналами електронного зв'язку. Одним із способів підтвердження цілісності та незмінності електронної інформації під час її зберігання, перезапису, перенесення та передавання каналами зв'язку є обчислення та перевірка контрольної суми файлів [13].

Для виконання завдань кримінального провадження з огляду на положення Закону України “Про електронні документи та електронний документообіг”: електронний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму (ч. 3 ст. 5); візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для сприймання його змісту людиною (ч. 4 ст. 5); допустимість електронного документа як доказу не можна заперечувати винятково на підставі того, що він має електронну форму (ч. 2 ст. 8) [17].

Згідно з ч. 1 ст. 256 КПК, протоколи щодо проведення НСРД, аудіо- або відеозаписи, фотознімки, інші результати, здобуті за допомогою застосування технічних засобів, можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що і результати проведення інших СРД під час досудового розслідування. Разом із тим, не зазначення у протоколі НСРД технічних характеристик пристрою, на який велася аудіофіксація телефонних розмов, не ставить під сумнів належність та допустимість як доказу протоколу НСРД та CD-диску – додатку до нього, з огляду на положення статей 85–87 КПК, адже їх збирання й закріплення відбулося без порушення гарантованих Конституцією України прав людини і громадянина, встановленого кримінальним процесуальним законодавством порядку, із належного процесуального джерела, належним суб'єктом; у належному процесуальному порядку з належним оформленням джерела фактичних даних [18].

Аналіз злочинності в Україні та практика застосування технічних засобів оперативними підрозділами свідчить про окремі проблеми організаційного, нормативно-правового, кадрового та фінансового характеру. Зокрема, ефективність роботи оперативних працівників залежить від можливостей сучасних технічних засобів та забезпечення ними оперативних підрозділів. Оскільки кількість затребуваних НСРД та ОТЗ не завжди пропорційна кількості технічних засобів, за допомогою яких вони проводяться, що, у результаті, впливає на оперативність, якість і кількість проведення НСРД та ОТЗ.

Як правило, використання технічних засобів під час проведення НСРД та ОТЗ зумовлене конкретними обставинами, характером заходів, що проводяться, та їх метою. Однак “злочинний світ” також використовує СТЗ і сучасні технології в злочинній діяльності та активно протидіє їх застосуванню правоохоронними органами. Тому потрібне більш широке впровадження та використання інноваційних технологій та сучасних технічних засобів у роботі оперативних підрозділів.

На нашу думку, система організації проведення НСРД та ОТЗ із застосуванням технічних засобів потребує вдосконалення стосовно:

- використання різноманітних (інноваційних) технічних засобів;
- підготовки оперативних працівників (відповідний кадровий добір та проведення навчання з питань використання наявних технічних засобів);
- взаємодії підрозділів Національної поліції під час проведення НСРД та ОТЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грібов М.Л., Сухачов О.О. Конспірація як система заходів забезпечення негласності кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів

© Movchan Anatolii, Veselovska Tetiana, 2022

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2022.3\(57\).16](https://doi.org/10.36486/np.2022.3(57).16)

Issue 3(57) 2022

<http://naukaipravoohorona.com/>

правоохоронних органів. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 4. С. 33–44. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2019_HRIBOV_SUKHACOV.pdf (дата звернення: 29.06.2022).

2. *Kovalchuk, T.I., Korystin, O.Y. & Sviridyuk, N.P.* (2019). Hybrid threats in the civil security sector in Ukraine. *Problems of Legality*. Vol. 147, pp. 163–175.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. Т. VIII. 1728 с.

4. *Хараберюш І.Ф., Мацюк В.Я., Нехрасов В.А.* та ін. Використання оперативно-технічних засобів у протидії злочинам, що вчиняються у сфері нових інформаційних технологій: монографія. Київ: КНТ, 2007. 196 с.

5. *Орлов Ю.Ю.* Застосування оперативної техніки в оперативно-розшуковій діяльності міліції (теорія і практика): монографія. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. 559 с.

6. *Пеньков С.В.* Місце та зміст окремих термінів у сфері застосування техніки в оперативно-розшуковій діяльності. *Право і безпека*. 2015. № 3 (58). С. 83–87. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/365> (дата звернення: 29.06.2022).

7. Деякі питання щодо спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації: постанова Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 № 669. Урядовий кур'єр від 25.10.2016 № 199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/669-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.06.2022).

8. *Бараненко Б.І., Бочковий О.В., Гусева К.І.* та ін. Негласні слідчі (розшукові дії) та особливості їх проведення оперативними підрозділами органів внутрішніх справ: навч.-практ. посіб. Луганськ, 2014. 416 с.

9. *Хараберюш І.Ф.* Оперативна техніка як теоретико-прикладна категорія оперативно-розшукової науки. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 13. С. 77–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2017_13_12 (дата звернення: 29.06.2022).

10. Постанова колегії суддів Третью судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 листопада 2021 р. у справі № 654/3229/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101673880> (дата звернення: 29.06.2022).

11. Звід відомостей, що становлять державну таємницю: наказ Служби безпеки України від 23 грудня 2020 р. № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> (дата звернення: 29.06.2022).

12. Постанова Великої палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 р. у справі № 640/6847/15-к. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85174578> (дата звернення: 29.06.2022).

13. *Roman Blahuta, Anatolii Movchan, Maksym Movchan.* Use of Electronic Evidence in Criminal Proceedings in Ukraine. *Proceedings of the International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021)*: December, 2021: (December 22 – December 23, 2021, Kyiv, Ukraine). К.: 2021. Р. 196–201. URL: DOI: <https://dx.doi.org/10.2991/assehr.k.211218.032> (дата звернення: 29.06.2022).

14. *Благуца Р.І., Мовчан А.В.* Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 256 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3337> (дата звернення: 29.06.2022).

15. *Монастирський Д.* Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю та використання електронних доказів: проект Закону (рег. № 4004 від 01.09.2020). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69771 (дата звернення: 29.06.2022).

16. *Klymchuk, M., Marko, S. Priakhin Ye., Stetsyk B. & Khytra A.* Evaluation of forensic computer and technical expertise in criminal proceedings. *Revista Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10 (38). 204–211..

17. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 29.06.2022).

18. Постанова Верховного Суду колегією суддів Третью судової палати Касаційного кримінального суду від 20 травня 2020 р. у справі № 585/1899/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89395920> (дата звернення: 29.06.2022).

REFERENCES

1. *Hribov M.L., Sukhachiev O.O.* (2019). Konspiratsiia yak systema zakhodiv zabezpechennia nehlasnosti kryminalno-protsesualnoi ta operatyvno-rozshukovoi diialnosti operatyvnykh pidrozdiliv pravookhoronnykh orhaniv. "Conspiracy as a system of measures to ensure the secrecy of criminal procedure and operational and investigative activities of operational units of law enforcement agencies". Bulletin of criminal proceedings. No 4, pp. 33–44. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2019_HRIBOV_SUKHACOV.pdf (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].
2. *Kovalchuk T.I., Korystin O.Ye. & Svyrydiuk N.P.* (2019). Hybrid threats in the civil security sector in Ukraine. Problems of Legality. Vol. 147, pp. 163–175. [In English].
3. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy. "Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language": 250000 / gen. ed. Busel V.T. Kyiv; Irpin: Perun, 2005. VIII, 1728 p. [In Ukrainian].
4. *Kharaberiush I.F., Matsiuk V.Ya., Nekrasov V.A., Kharaberiush O.I.* (2007). Vykorystannia operatyvno-tekhnichnykh zasobiv u protydiv zlochynam, shcho vchyniautsia u sferi novykh informatsiinykh tekhnolohii. "The use of operational and technical means to combat crimes committed in the field of new information technologies": monograph. Kyiv: KNT. 196 p. [In Ukrainian].
5. *Orlov Yu.Yu.* (2007). Zastosuvannia operatyvnoi tekhniki v operatyvno-rozshukovii diialnosti militsii (teoriia i praktyka). "Application of operative equipment in operative-search activity of militia (theory and practice)": monograph. Kyiv: Kyiv National University of Internal Affairs. 559 p. [In Ukrainian].
6. *Penkov S.V.* (2015). Mistse ta zmist okremykh terminiv u sferi zastosuvannia tekhniki v operatyvno-rozshukovii diialnosti. "The place and content of some terms in the field of using equipment in operative and search activity". *Law and security*. No 3, P. 83–87. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/365> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].
7. Deiaki pytannia shchodo spetsialnykh tekhnichnykh zasobiv dlia zniattia informatsii z kanaliv zviazku ta inshykh tekhnichnykh zasobiv nehlasnoho otrymannia informatsii. "Some questions about special technical means for removing information from communication channels and other technical means of secretly obtaining information": Government Courier dated 25.10.2016. No 199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/669-2016-%D0%BF#Text> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].
8. *Baranenko B.I., Bochkovy O.V., Husieva K.I. etc.* (2014). Nehlasni slidchi (rozshukovi dii) ta osoblyvosti yikh provedennia operatyvnymy pidrozdilamy orhaniv vnutrishnikh sprav. "Covert investigative (search actions) and features of their conduct by operational units of internal affairs bodies". Training and practical guide. Lugansk. 416 p. [In Ukrainian].
9. *Haraberiush I.F.* (2017). Operatyvna tekhnika yak teoretyko-prykładna katehoriia operatyvno-rozshukovoi nauky. "Operational technique as a theoretical and applied category of operational and investigative science". Bulletin of the Mariupol State University. Series: Law. Vol. 13. P. 77–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2017_13_12 [In Ukrainian].
10. Postanova kolehii suddiv Tretoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu Verkhovnoho Sudu. "Resolution of the panel of judges of the Third Judicial Chamber of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court of November 29, 2021 in the case No 654/3229/18". URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101673880> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].
11. Zvid vidomostei, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu. "Code of information constituting a state secret: order of the Security Service of Ukraine of December 23, 2020 No 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].
12. Postanova Velykoi palaty Verkhovnoho Sudu. "Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court of October 16, 2019, No 640/6847/15-k". URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85174578> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].
13. *Roman Blahuta, Anatolii Movchan, Maksym Movchan* (2021). Use of Electronic Evidence in Criminal Proceedings in Ukraine. Proceedings of the International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021): December, 2021: (December 22 – December 23, 2021, Kyiv, Ukraine). K. P. 196–201. URL: DOI: <https://dx.doi.org/10.2991/assehr.k.211218.032> (Date of Application: 29.06.2022) [In English].
14. *Blahuta R.I., Movchan A.V.* (2020). Novitni tekhnolohii u rozsliduvanni zlochyniv: suchasnyi stan i problemy vykorystannia [New technologies in the investigation of crimes: current status and

problems of use]: monograph. Lviv: LvDUVS. 256 p. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3337> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].

15. *Monastyrskyi D.* Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo pidvyschennia efektyvnosti borotby z kiberzlochynnistiu ta vykorystannia elektronnykh dokaziv. “On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine to Increase the Effectiveness of the Fight against Cybercrime and the Use of Electronic Evidence: Draft Law (Reg. № 4004 of 01.09.2020)”. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69771 (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].

16. *Klymchuk M., Marko S. Priakhin Ye., Stetsyk B. & Khytra A.* (2021). Evaluation of forensic computer and technical expertise in criminal proceedings. *Revista Amazonia Investiga*. Vol. 10 (38). 204–211. [in English].

17. Pro elektronni dokumenty ta elektronnyi dokumentoobih. “On electronic documents and electronic document management: Law of Ukraine of May 22, 2003 No 851-IV”. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2003. No 36. Art. 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].

18. Postanova Verkhovnoho Sudu kolehiieiu suddiv Tretoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu. “Judgment of the Supreme Court by the panel of judges of the Third Judicial Chamber of the Criminal Court of Cassation of 20 May 2020 No 585/1899/17”. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89395920> (Date of Application: 29.06.2022) [In Ukrainian].

UDC 343.1:343.9

Movchan Anatolii,

Doctor of Juridical Sciences, Full Professor, Professor of the Department of Operational and Investigative Activities, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-6997-6517

Veselovska Tetiana,

Graduate Student, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-0289-6624

FEATURES OF THE CONDUCT OF COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS AND OPERATIONAL AND TECHNICAL MEASURES WITH THE APPLICATION OF TECHNICAL MEANS BY THE OPERATIVE UNITS OF THE NATIONAL POLICE

The article examines the peculiarities of secret investigative (research) actions and operational-technical measures with the use of technical means by operational units of the National Police. It is emphasized that the successful use of technical means largely determines the positive result in the fight against criminal offenses. The purpose of the study is to consider the specifics of conducting covert investigative (search) actions and operational-technical measures with the use of technical means by operational units of the National Police. To achieve this goal, dialectical, historical-legal, comparative-legal, systemic-structural, statistical and formal-logical methods were used. Research was conducted on the terminology used in the use of technical means in operational investigative activities and criminal proceedings, in particular: “special equipment”, “special technical means”, “operational equipment”, “operational and technical means”. The author’s definition of the concept of “operational and technical means” is proposed, which means technical, software-technical and software

© Movchan Anatolii, Veselovska Tetiana, 2022

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2022.3\(57\).16](https://doi.org/10.36486/np.2022.3(57).16)

Issue 3(57) 2022

<http://naukaipravoohorona.com/>

means, information systems, special devices and substances that are used in operational-search activities and criminal proceedings for covertly obtaining information, in order to identify, termination, disclosure and investigation of criminal offenses. The decisions of the Supreme Court regarding certain aspects of the use of electronic evidence obtained as a result of covert investigative (search) actions with the use of technical means have been analyzed. It was determined that the system of organizing covert investigative (research) actions and operational-technical measures with the use of technical means needs improvement regarding: the use of various (innovative) technical means; training of operatives (relevant recruitment and training on the use of available technical means); interaction of units of the National Police regarding the use of technical means.

Keywords: special equipment, special technical means, operative equipment, operative-technical means, operative workers, digital evidence, operative-search activity.

Отримано 03.10.2022